

 שלחו להדפסה

חוק ההסדרים

יצחק אפליג

 לחצו כאן להגדיל הטקסט

 לחצו להקטין את הטקסט

נקודת ההכרעה של האוניברסיטאות

במדינות המתקדמות בעולם הבינו שחרף המשבר, ההשקעה במדע ובמחקר היא קריטית. אך בישראל עדיין מאמינים שהאוניברסיטאות ימשיכו להכשיר כוח אדם מדעי וטכנולוגי ברמה גבוהה גם ללא משאבים יצחק אפליג

בשבוע שעבר נאם נשיא ארה"ב, ברק אובמה, בפני מליאת האקדמיה הלאומית למדעים של ארה"ב. למרות שארה"ב היא מדינה עשירה במשאבי טבע, הדגיש הנשיא שעתידה הכלכלי הוא בטיפוח ההון האנושי שלה והעלה על נס את החשיבות בהשקעות בחינוך ובמחקר.

לא היו אלה מילים בעלמא. נשיא ארה"ב התחייב להכפיל את התקציב של קרנות המחקר הממשלתיות וכן להשקיע 3% מהתוצר הלאומי של הכלכלה הגדולה בעולם במחקר ובעידוד יזמות טכנולוגית. זוהי השקעה במדע שעולה על זו שעשתה ארה"ב בשנות ה-60, בעיצומו של המירוץ לחלל לאחר שילוח הספוטניק הרוסי.

ההשקעות של הממשל הפדרלי בשנות ה-60 במחקר מדעי ובאוניברסיטאות הן אלו שהעמידו את ארה"ב בצורה ברורה כמובילה בעולם בתחומי המדע והטכנולוגיה והציבו את אוניברסיטאות ארה"ב כמובילות בעולם. במסגרת תוכנית החירום לעידוד כלכלת ארה"ב שכבר הופעלה הוקצבו כ-20 מיליארד דולר נוספים לקרנות המחקר המרכזיות.

גם השוק האירופי משקיע סכומים אדירים, כ-7 מיליארד יורו (כ-9 מיליארד דולר) מדי שנה במחקר ופיתוח במסגרת התוכנית השביעית, וכן מדינות המזרח הרחוק, סין, קוריאה, סינגפור ויפן.

ובישראל? בישראל, נראה ש"האסימון עדיין לא נפל" אצל מקבלי ההחלטות. כאן מאמינים שניתן להמשיך במדיניות של קיצוצים בתקציבי החינוך בכלל והאוניברסיטאות בפרט ולהנחית עליהם שינויים דרמטיים במסגרת חוק ההסדרים, ולצפות שהאוניברסיטאות תמשכנה להכשיר כח אדם מדעי וטכנולוגי ברמה גבוהה. בישראל מאמינים שאפשר להמשיך ולחבוט באקדמיה כבשק חבטות בכל הזדמנות ולהציגה כחבורת בטלנים שאינה תורמת למדינה דבר.

בכל הגל העכור הזה, לא נשמעה ולו מילה אחת של תהייה על כך שאותה מערכת "כושלת", אותן אוניברסיטאות "שאינן יודעות להתנהל", מהווה את אחת ממערכות ההשכלה הגבוהה המובילות בעולם, שממנה יוצאים המהנדסים, המדענים, הכלכלנים והיזמים המובילים את תעשיית ההיי-טק הישראלית שהיא מנוע הצמיחה של כלכלת ישראל ושרבים בעולם מתקנאים בהישגיה ובאים ללמוד "כיצד עשינו זאת". איש לא תהה כיצד אותה מערכת הצמיחה שלושה חתני פרס נובל ועוד עשרות מדענים שהם חברי האקדמיות למדעים המכובדות בעולם, זכו במאות פרסים בינלאומיים מהגופים החשובים בעולם.

ועדת הערכה בינלאומית בראשותו של הפרובוסט של MIT, האוניברסיטה הטכנולוגית הטובה בעולם, ששהתה לפני חודש בטכניון, דרגה את הפקולטה להנדסת חשמל בטכניון כאחת מהמחלקות להנדסת חשמל הטובות בעולם וציינה שבשטחים מסוימים היא הטובה בעולם, ציינה לשבח את איכות תוכניות ההוראה ואיכות הבוגרים ש"אין שנייה לה בעולם". יזמי ההיי-טק בארץ ובעולם יודעים מנסיונם שאין זו מליצה - הישגיהם מבוססים על בוגרים אלו. עם זאת, חברי הוועדה היו המומים ללמוד על יחס סטודנטים: סגל במחלקה העומד על 1:40, יחס הגבוה פי 3-4 מהמקובל באוניברסיטאות מובילות אחרות בעולם, והביעו פליאה על המשאבים הדלים הקיימים במדינת ישראל למחקר אקדמי. הם הביעו את דאגתם העמוקה לגבי איכות הפקולטה ובוגריה בעתיד, אם לא יחול שינוי מיידי. מחמאות, מחד, ודאגה עמוקה לעתיד, מאידך, נשמעו מפי ועדות הערכה בינלאומיות שהעריכו פקולטות נוספות בטכניון.

לאחר שנים רבות של קיצוצי תקציב הגיעו אוניברסיטאות המחקר בישראל לנקודת ההכרעה. המשך מדיניות הקיצוצים או אף הקפאת המצב הקיים יביאו אותן להידרדרות מהירה ברמתן האקדמית, לקושי ביכולתן למשוך חזרה לשורותיהן חברי סגל מצטיינים ויגרמו להתנוונותן ולירידה דרמטית ברמתן. "ועדת שוחט" שבדקה ביסודיות את מצב ההשכלה הגבוהה קבעה חד משמעית שיש להגדיל במידה ניכרת את תקציב ההשכלה כדי למנוע את קריסתה והידרדרותה לבינוניות.

מאידך, הפוטנציאל הגלום באוניברסיטאות הוא אדיר ובתמיכה מתאימה ובמדיניות נכונה הן יכולות לשגשג, להיות מהמובילות בעולם, לספק למשק את כוח האדם האיכותי לו הוא זקוק בתחרות הכלכלית הגלובלית ולהיות מקור של גאוה לאזרחי המדינה.

אני קורא לממשלה להעמיד את החינוך בכל רמותיו, את ההשכלה הגבוהה, בפרט, ואת המחקר המדעי והטכנולוגי בראש סדר העדיפות הלאומי. בכך עתידנו וחוסננו הלאומי.

**פרופ' יצחק אפליג הוא נשיא הטכניון ויו"ר ועד ראשי
האוניברסיטאות**

[חזרה](#)